

Az eset összefoglalása:

Az esemény kategóriája:	ACCID (BALESET)
A légi jármű gyártója:	Halley Kft.
típusa:	Apolló Jet Star
azonosító jele:	07-115
A légi jármű tulajdonosa:	magánszemély
üzembentartója:	Magyar Repülő Szövetség
A baleset napja és időpontja (UTC):	2002. április 01., 17 óra 50 perc
helye:	Dány-Szentkirály nem nyilvános fel- és leszállóhely
A baleset kapcsán súlyos sérültek száma:	2
A légi jármű rongálódásának mértéke:	Jelentős
Légi jármű nyilvántartó szervezet:	Polgári Légiközlekedési Hatóság Magyar Repülő Szövetség útján
A gyártást felügyelő hatóság:	Polgári Légiközlekedési Hatóság
A baleset helyszíne alapján illetékes kivizsgáló szervezet:	Polgári Légiközlekedés Biztonsági Szervezet (továbbiakban: PoLéBiSz)

Az eset összefoglaló áttekintése:

A pilóta a talaj közelében éles, 360 fokos fordulókat hajtott végre. A légi jármű a saját szánya által keltett légörvényekbe belekerült, a talajban elakadt és a földhöz csapódott.

A vizsgálat adatai:

A PoLéBiSz ügyeletére az esetet a baleset napján, 19 óra 55 perckor a repülőüzem egyik résztvevője, a balesetet szenvedett személyek klubtársa jelentette. A PoLéBiSz ügyeletes a jelentés beérkezését követően közvetlen követően jelentette az esetet a PoLéBiSz igazgatójának, aki haladéktalanul a helyszínre utazott és ott helyszíni vizsgálatot végzett. A PoLéBiSz igazgató a Polgári Légiközlekedési Hatóság igazgatóját az esetről a baleset másnapján, 2002/4/108/02/639 számú levelében tájékoztatta.

A PoLéBiSz igazgató a baleset vizsgálatára szakmai bizottságot alakított (a továbbiakban: kszb.), melynek:

Elnöke: dr. Ordódy Márton elemző kivizsgáló,

Tagjai: Kovács András helyszínelő

Az eset vizsgálatáról a zárójelentés tervezet készült, melyet a PoLéBiSz a vonatkozó jogszabályban megjelöltek számára észrevételek megtétele céljából megküldött. Észrevételt a gyártó műszaki vezetője tett; jelen zárójelentés ennek figyelembe vételével készült.

1. TÉNYBELI INFORMÁCIÓK

1.1. A repülés lefolyása

Az eset idején és helyén az Egri Sárkányrepülő Klub tagjai motoros sárkányrepülő üzemeltetők le. Az esetben érintett légi járművel tulajdonosa utassal hobbi célú felszállást végzett. A felszállást közvetlen követően a légi jármű vezetője a gépet a felszállás pontja fölé visszavezette. A pont felett a gépet meredeken megdöntötte és több teljes kört – 360 fokos fordulót - végzett vele. A pilóta a forduló közben a szárnyvéget a talajtól mintegy fél méter magasságban tartotta. Egy teljes kör megtétele után a gép belekerült az előző kör során a gép által keltett, a repülési pálya mentén még élő, intenzív indukált örvényekbe. Az örvények a gépet "megrázták", melynek következtében a gép néhány másodpercre kikerült a pilóta ellenőrzése alól. A bal főfutó kereke e rövid nem-kormányzott repülés során a talajba beleütközött, az ébredő fékezőerő a gépet a talaj felé fordította és mind a kocsiszerkezet, mind a szárny a talajba csapódott.

1.2. Személyi sérülések

Sérülések	Személyzet	Utások	Egyéb személyek
Halálos	0	0	0
Súlyos	1	1	0
Kisebbsémmilyen	0	0	0

1.3. A légi jármű rongálódása

A bal főfutó kitört. Az orrfutó villája elhajlott és a kerék az orrborítást beszakította. A trájk bal oldala megsemmisült.

A jobb trapéz-szár és az orrcső kihajlott.

Hajlítógépjárművel igénybevétel következtében a bal szárnytartó két helyen eltört: az SzK csuklóban valamint az SzK csuklót erősítő külső dugó szárnyvég felőli végén.

A légcsavar a talajba ütközéstől elemeire hullott szét, egyes darabjai a vitorlát a kilépő éltől a belépőélig megerősítéséig terjedően felhasították, további darabok a vitorlát sorozatosan átlukasztották.

Mindkét léleklemmez megrogyott.

A hosszanti sodronykör trapéz és orr közé eső szakasza elszakadt.

A kszb. megállapította, hogy a vállhevederek nem volt bekötve, azok az ülésekben helyet foglalókat nem rögzítették.

1.3. Egyéb kár

A meghallgatott személyek a légi jármű sérülésein kívül egyéb kárt nem hoztak a kszb. tudomására

1.4. Személyzet adatai

1.4.1. Parancsnok adatai

Kora:	25 éves
Képesítése:	MRSZ SES Pilóta
Jogosítása:	nincsen
Szakmai érvényessége:	2002. április 30. (MRSZ nyilvántartás szerint)
Orvosi alkalmasság érvényessége:	2003.04.24.
Repült ideje	

- Összesen: kb. 70 óra
- Apolló Jet Star típuson: kb. 70 óra
- Utolsó 30 napon: kb. 10 óra

A sportcélú utasvitelt a 45. sz Légügyi előírás VI/1. VHU 1.4. pontja oktatói jogosításhoz köti. A pilóta ilyen jogosítással nem rendelkezett, ezért a feladat végrehajtására nem volt jogosult.

1.4.2. Az utas adatai

28 éves hölgy, repülő képzettsége nincs.

1.5. Légijármű adatai

Típusa:	Apolló Jet Star
Azonosító jele	07-115
Gyártási éve:	1999
Gyártója:	Halley kft
Gyártási száma:	24914
Tulajdonosa:	magántulajdonú
Üzemeltetője:	Magyar Repülő Szövetség
Üzemideje gyártás óta:	32 óra

A légijármű MRSZ légialkalmassági tanúsítvánnyal rendelkezett, amelynek érvényessége 2003.01.15.-g terjedt. A terhelés az eset idején a megengedett határokon belül volt. A légijármű mind jogilag, mind műszakilag a feladat végrehajtására alkalmas volt.

1.7. Meteorológiai adatok

A baleset naplemente előtt, szélmentes időben, jó látási viszonyok között következett be. Az időjárási adatok az eset szempontjából érdektelenek, ezért a részletes adatokat jelen zárójelentés mellőzi.

1.8. Navigációs berendezések

Az eset szempontjából érdektelenek, azok a feladathoz szükséges mértékben és minőségben rendelkezésre álltak és megfelelően működtek.

1.9. Összeköttetés

A légijármű és a földi repülésfigyelő egymástól a repülés során mindvégig látástávolságban volt.

1.10. Repülőtéri adatok

Dány-Szentkirály nem nyilvános leszállóhely üzemeltetési engedélye lejárt. A hely adatai az eset szempontjából érdektelenek.

1.11. Légijármű adatrögzítők

A légijárműre adatrögzítők megléte nincsen előírva; hiányuk az eset szempontjából érdektelen.

1.12. A roncsra és a becsapódásra vonatkozó adatok

Becsapódás előtti meghibásodásra utaló nyom a roncsra nem volt fellelhető.

A megmaradt légcsonk megsemmisülésekor a kszb fa légcsonkok esetében szokatlan gyártási technológiát vélt felfedezni.

1.13. Az orvosi és az igazságügyi-orvosszakértői vizsgálatok adatai

Effajta vizsgálatokra nem került sor. A kszb. a pilóta érvényes orvosi alkalmassága alapján úgy véli, hogy az eset bekövetkeztében egészségügyi ok nem játszott szerepet.

1.14. Tűz

Az eset során tűz nem keletkezett.

1.15. Túlélés lehetősége

Mindkét személy súlyos, nyolc napon túl gyógyuló sérüléseket szenvedett. A gyors orvosi ellátásra a repülőüzem résztvevőinek szakszerű intézkedései következtében került sor.

1.16. Próbák és kísérletek

Próbákra, kísérletekre nem volt szükség.

1.17. Szervek jellemzése

Az esettel összefüggésében a kszb. nem tartja indokoltnak, hogy e jelentés az érintett szervek jellemzésére kitérjen.

1.18. Kiegészítő adatok

A fentiekben túl nem merültek fel közlésre érdemes adatok.

1.19. Hasznos vagy hatékony kivizsgálási módszerek

A hagyományosan túl nem volt szükség egyéb módszerek alkalmazására.

2. ELEMZÉS

A szűken forduló, a forduló körpályáját követő légijármű egy teljes kör megtétele után szükségszerűen kerül bele a saját maga által indukált örvényekbe. Az is szükségszerű, hogy az örvények ilyenkor a légijárművet megrázzák, azaz gyorsan lejátszódó, kis kitérésekre kényszerítik. Közvetlenül a talaj mentén ennek a mozgásnak fizikailag a talaj szabhat gátat, azaz a légijármű a talajnak ütközhet. Az indukált örvények jelenléte és hatása a pilóta alapfokú ismereteinek része, eleme. Közismert az a szabály, mely több együttrepülő légijármű között megfelelő távolságtartást ír elő; e szabály megalkotásának egyik oka éppen az elől haladó légijármű örvényeinek a hátul haladóra esetleg veszélyes volta. Kevésbé ismert az a lehetőség, miszerint szélörvényes körülményeket a légijármű – körözés révén - a saját maga számára is előidézhet. Jelen esetben is ez történt.

Az örvénylés okozta földnek ütközés nem feltétlenül vezet géptörésre; elvárható, hogy egy kocsiszerkezet az így keletkező terhelésnek ellenálljon. Nem várható ez el akkor, ha a felütődés aszimmetrikusan éri a futóművet, azaz úgy, ahogyan az jelen esetben is történt, vagyis a légijármű fordulóhoz bedöntött állapotában. Az Apolló Jet Star kocsiszerkezet tehát teljesítette azt, ami az adott helyzetben tőle műszakilag elvárható volt; törésére a pilóta által előidézett helyzet vezetett. A földközeli fordulózást tiltja 14/2000. (XI.14.) számú KöViM rendelet mellékletének 2.1.2. pontja, mely szerint – a fel- és leszállás eseteit kivéve – 150 m AGL magasságnál alacsonyabban repülés nem végezhető. Mivel a légijármű nem fel- illetve leszállást hajtott végre, ezért a végzett manőverekkel a pilóta ezt a szabályt megszegte.

A fa légcsonnyar darbjait szemrevételezve a KSzB megállapította, hogy a légcsonnyar négy rétegből készült és a szálak a teljes térfogatban lényegében párhuzamosan futnak. Bár a rétegszám alacsonynak, a szálirány párhuzamossága szilárdsági szempontból kedvezőtlennek tűnt, azonban - mivel ellenkező esetről nincsen tudomása - a kszb. elfogadta

fejezetében megadott követelményeket teljesítik. Ez a dokumentum kijelenti, hogy a légcsavarokhoz használt anyagok alkalmassága tapasztalatok alapján állapítható meg és a kedvező tapasztalatok nagy számához jelen esetben kétség nem férhet. "

A gyártó észrevételezése mellett szól az a tény, hogy az Apolló légcsavarok gyártása a Légügyi Igazgatóság által L.1/5009/93 számon jóváhagyott "KÉZIKÖNYV Apolló 2F típusú légcsavarok gyártásához" technológiai utasítás szerint folyik.

A kszb. a jövőbeni balesetek bekövetkeztenek valószínűségét mindaddig elegendően kicsinek tartja, amíg

- a "MŰBIZONYLAT sárkányrepülő légcsavarhoz" dokumentum minden vásárló számára világossá teszi, melyek az alkalmazhatóság korlátai,
- az alkalmazás körülményei a BCAR-ben meghatározottakon belül maradnak (magáncélú repülések).

3. KÖVETKEZTETÉSEK

A pilóta nem tartott be egy a repülések végrehajtására vonatkozó alapvető szabályt.

A légcsavar gyártója a légcsavart megfelelő bizonylattal együtt adja el. A nem-magáncélú repülések engedélyezéséhez esetleg szükséges további légi alkalmassági feltételeket a Polgári Légiközlekedési Hatóság állapíthat meg - különös tekintettel a lajstromozásra nem kötelezett légi járművekre vonatkozó készülő rendeletnek a nem-magáncélú repüléseket a magáncélútól elválasztó intézkedéseire.

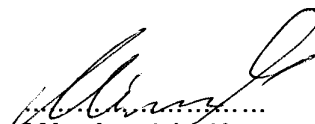
4. BIZTONSÁGI AJÁNLÁSOK

A kszb. jelen zárójelentésnek a PoLéBiSz honlapon történő megjelentetését elegendőnek ítéli meg ahhoz, hogy a jövő hasonló jellegű baleseteinek szakmai érintettjei a megelőzés eszközeiről megfelelő tájékoztatást nyerjenek.

5. FÜGGELÉK

A kszb. nem tartja szükségesnek, hogy egyéb, e jelentés megértését szolgáló információt jelen dokumentumban közöljön.

2003. április "29."

Mészáros László
igazgató

Melléklet:
A gyártó észrevételezése